

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та прикладної лінгвістики**

**ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В ГОВОРІННІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 08-451 групи
спеціальності: 014.02 Середня освіта (Мова і
література англійська)
освітньо-професійної програми «Середня
освіта (Мова і література англійська)»
Балюк Валерія Олександрівна
Керівниця: кандидатка педагогічних наук,
доцентка Колкунова Вікторія Володимирівна
Рецензентка: учителька вищої
кваліфікаційної категорії, вчитель-методист
Херсонської гімназії № 6
Радецька Ірина Валеріївна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1. Компетентність у говорінні як складник іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗЗСО	5
1.2. Психолінгвістичні механізми іншомовного говоріння як виду мовленнєвої діяльності	10
1.3. Компоненти компетентності в іншомовному говорінні учнів ЗЗСО.....	15
РОЗДІЛ 2	21
СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ УЧНІВ ЗЗСО	21
2.1. Поняття «інтерактивні методи навчання»	21
2.2. Види інтерактивних методів навчання англійської мови	26
2.3. Методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО	30
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сформована компетентність в іншомовному говорінні учнів ЗЗСО є свідченням того, що в процесі навчання іноземної мови реалізовано його головне завдання – сформувати комплекс знань, умінь і навичок, які дають змогу учневі успішно розв’язувати засобами іншої мови різноманітні комунікативні завдання. Таким чином, формування й розвиток компетентності в говорінні належить до пріоритетних завдань навчання іноземних мов, що, у свою чергу, вимагає пошуку найбільш дієвих шляхів реалізації.

До різних аспектів навчання іншомовного говоріння зверталися в своїх дослідженнях Н. І. Гез, Є. С. Кузьміна, О. Б. Тарнопольський, Н. І. Жинкін, І. А. Зимня, що дає підстави стверджувати про наявність потужної теоретичної бази для нашої роботи. Інтерактивні методи навчання іноземних мов проаналізовано й перевірено в дослідженнях О. І. Пометун, Н. С. Мудрова, О. М. Біляєва. Незважаючи на значну кількість наукових праць, вважаємо, що такий аспект, як використання інтерактивних методів для формування власне компетентності в іншомовному говорінні потребує подальшого пошуку й апробації. Таким чином, тема нашого дослідження – «Формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів закладів загальної середньої освіти інтерактивними методами навчання» є актуальною й своєчасною.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й розробити практичні способи використання інтерактивних методів навчання для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань:**

- дати визначення поняття компетентності в говорінні як складника іншомовної комунікативної компетентності, описати її компоненти;
- висвітлити психолінгвістичні механізми формування компетентності в іншомовному говорінні як виду мовленнєвої діяльності;
- дати визначення поняття «інтерактивний метод навчання» та систематизувати інтерактивні методи навчання іншомовного говоріння;
- створити методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів навчання для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО.

Об'єкт дослідження – процес формування іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗЗСО.

Предмет дослідження – способи застосування інтерактивних методів навчання для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО.

Для вирішення поставлених завдань були використані комплекс **методів дослідження**: теоретичні методи опрацювання науково-методичної літератури: аналіз, синтез, узагальнення; описовий метод (опис та аналіз інформації), зіставний метод (порівняння різних поглядів на складові компетентності у говорінні).

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його теоретичні матеріали та запропоновані методичні рекомендації щодо використання інтерактивних методів для формування й розвитку англійськомовної компетентності в говорінні можна використовувати в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Структура: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Компетентність у говорінні як складник іншомовної комунікативної компетентності учнів ЗЗСО

У наш час компетентність в іншомовному говорінні є невід'ємною складовою життя. Кожна сфера діяльності пов'язана з перейманням досвіду в іноземних спеціалістів. Для забезпечення якості знань майбутніх фахівців важливим є сформована компетентність учнів, яка залежить від компетентності вчителів [13, с. 64].

У законі України «Про освіту» поняття компетентності визначено як «...динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [25, с. 1].

М. А. Чошов вважає, що компетентність – це оволодіння знаннями та навичками будь-якої сфери навчання та бажання постійного опанування нової інформації для підвищення свого рівня знань [5, с. 41].

Поняття «компетенція» – це сукупність знань, навичок та вмінь, необхідних для опанування конкретної професії [18, с. 134].

Н. І. Гез вважає, що комунікативна компетентність – це наявність певних мовленнєвих знань та вміння вдало застосувати їх у завданнях та мовленнєвих ситуаціях. Такі вміння містять здатність сприйняття реальних взаємовідносин між учасниками спілкування, здатність розпочати розмову, можливість коректного застосування мовних знань, відповідно до ситуації [4, с. 159].

Є. С. Кузьміна вважає, що комунікативна компетентність є здатністю людини вдало користуватися набутими мовленнєвими

знаннями і навичками та застосовувати їх відповідно до ситуації та оточення [5, с. 43].

Іншомовна комунікативна компетентність – це здатність людей, вивчаючих іноземні мови до використання їх в актах комунікації з людьми інших культур. Але цей термін не є константою. З огляду на регулярні зміни в соціальних сферах, змінюється й мета вивчення іноземних мов. Вона полягає у використанні мови як засобу полікультурної освіти учнів та самостійного розвитку кожного з них. Компетентність в іншомовному середовищі – це провідник в осягненні культур інших країн, осмислення їхніх особливостей, уміння соціалізуватися та проявляти себе в незвичних умовах [18, С. 134-135].

Д. Хайзм одним з перших почав використовувати в науковому середовищі поняття «іншомовна комунікативна компетентність» і тлумачив його як набуті знання і досвід, що дозволяють людині здійснювати акт комунікації задля досягнення успішних результатів в іншомовному культурному середовищі. М. Кенел та М. Свейн запропонували виокремлювати такі компоненти іншомовної комунікативної компетентності: прагматична компетентність – уміння конструювати самостійні речення в структуроване усне або письмове висловлювання; соціолінгвістична компетентність – уміння підтримувати комунікацію зважаючи на контекст певного акту говоріння іноземною мовою; стратегічна компетентність – уміння виокремити для себе певну стратегію для наміченого акту іншомовної комунікації та використовувати свої знання з метою пізнати нові елементи іншомовної комунікації [24, с. 41].

Говоріння – це усна форма мовленнєвої діяльності, завдяки якій здійснюється процес передачі інформації у вигляді діалогу або монологу. Воно може бути представлене одній особі або групі людей.

Діалогічне мовлення – це акт мовної комунікації двох або декількох людей. Під час розмови, кожен учасник по черзі приміряє на себе роль як оповідача, так і слухача [17, с. 146].

Діалогічний тип мовлення має свої особливості: експресивність – проявлення власного ставлення мовця до обговорюваної теми, за допомогою лексичних і граматичних засобів; задіяння невербальних засобів спілкування – супроводження усного мовлення мімікою, жестами, реакціями співбесідників; спонтанність – вислови учасників розмови, які неможливо передбачити; двостороння взаємодія – залученість кожного з учасників комунікації до обговорюваної теми [3, с. 306].

Діалогічне мовлення містить такі комунікативні функції: повідомлення, запит, обмін думками, переконання одне одного, прохання. За допомогою кожної з цих функцій створюється новий вид діалогу, який має свої особливості. Діалогічне мовлення має бути вмотивоване. Тобто, задача вчителя сформувати на уроці атмосферу повної довіри та натхнення. Тільки тоді в учнів буде бажання до взаємодії [17, с. 146].

Виокремлюють такі мовні особливості діалогічного мовлення: еліптичність – використання скороченого речення, яке повноцінно передає сенс сказаного; домінування простих речень; часте вживання мовних кліше – сталих виразів та заповнення пауз короткими словами. Необхідність у них з'являється через непередбачуваність реплік співбесідників [3, с. 302].

Компетентність учнів у веденні діалогу проявляється в таких уміннях: вдало почати розмову, використовуючи ініціативну фразу; вчасно реагувати на звернення співрозмовника; підтримувати розмову, ініціюючи співрозмовника оцінюванням його реплік; оперувати різними типами діалогів [17, с. 147].

Монологічне мовлення – неперервне висловлювання однієї людини, спрямоване на одну або декількох осіб. Тому, компетентність у монологічному мовленні є «здатністю реалізувати усномовленнєву комунікацію у монологічній формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях відповідно до комунікативного завдання». Компетентність у монологічному мовленні потребує вміння розповідача формувати й корегувати свою доповідь під час подачі її до аудиторії згідно з комунікативною ситуацією, цілями та правилами спілкування [3, с. 340].

Монологічне мовлення реалізує такі комунікативні функції: інформативну – надання детального опису певних явищ чи подій; впливову – намір змінити ставлення слухачів до будь-яких дій, поглядів та думок; експресивну – вивільнення потоку думок, супроводжуваних збудженим емоційним станом мовця; розважальну – доповідь з метою розваги аудиторії.

Для реалізації під час говоріння кожної з перелічених функцій використовуються особливі типи монологічного мовлення:

- 1) монолог-опис – надання детальної характеристики явищ з переліком їх ознак;
- 2) монолог-розповідь – тип висловлювання, в якому зображений динамічний процес, коли дія зображується у своєму розвитку протягом деякого часу;
- 3) монолог-міркування – постановка проблеми й роздуми на цю тему, у ході чого робляться висновки за допомогою причинно-наслідкових зв'язків; такий монолог має за мету переконання слухачів.

Дослідники пропонують перелік спеціальних вмінь, які показують рівень компетентності учнів у здатності формувати монологічне висловлювання. До цього переліку відносяться вміння логічно поєднувати частини висловлювання в структуровану доповідь, уміння

широко описати обрану тему, уміння правильно й широко наповнити свою доповідь мовними засобами іноземної мови, уміння вдало оперувати набутими знаннями з описуваної теми та використовувати їх у контексті інших тем, уміння комбінувати декілька тем за допомогою спільних деталей [17, с. 167-170].

Будь-який акт комунікації починається з комунікативного наміру, тобто, спонукання до висловлювання, що є початком розмови людини. Комунікативний намір визначає причину початку висловлювання мовця, який може стверджувати свою думку, спонукати до чогось або просто питати про щось співбесідника. На цьому етапі мовець чітко розуміє, про що він буде говорити. Він має основну думку, яку доповнює додатковими фактами у ході висловлювання. Наступним етапом є оформлення думки за допомогою пошуку мовних засобів. Цей процес спочатку здійснюється у внутрішньому мовленні, де й створюється мовленнєва схема висловлювання. Внутрішньому мовленню притаманна еліптичність та згорнутість, воно не має звукового відтворення в усному мовленні. На наступному етапі формується висловлювання за допомогою голосового апарату шляхом інтонування, що має назву зовнішнього, або озвученого, мовлення. Усне висловлювання контролюється слухом, тому воно корегується відповідно до замислу [3, с.305].

Отже, ми дійшли висновку, що іншомовна комунікативна компетентність – це набір мовленнєвих навичок, якими людина професійно оперує під час комунікації. Головним аспектом комунікації є говоріння, яке може проявлятися в формі монологу або діалогу. Будь-яка форма мовлення має автоматизми, які повинні бути правильно сформовані з самого початку опанування мовою. Адже, від їх сформованості залежить майбутня компетентність в іншомовному говорінні учня ЗЗСО.

1.2. Психолінгвістичні механізми іншомовного говоріння як виду мовленнєвої діяльності

Мовлення тісно пов'язане з психічним станом людини. Цей зв'язок проявляється в особливому сприйнятті навколишнього світу кожною особою та здатністю декодувати це зображення за допомогою слова. Під час процесу сприйняття, людина обирає фрагмент дійсності, концентрується на ньому та зіставляє його з мовленнєвою задачею. Слово є інструментом у формуванні асоціативних образів, розпізнаванні та виборі категорії, до якої воно відноситься. Структура мовлення й структура психологічного уявлення людиною навколишньої дійсності тісно пов'язані між собою. Адже перше впливає на те, які фрагменти будуть більш та менш сфокусованими. Мислення й мовлення теж пов'язані між собою. Думка не синтезується за допомогою слова, а є тим замислом, який в ньому зосереджений. Культура мислення – вміння структуровано демонструвати думки, обираючи найбільш коректні слова. Цей факт підтверджується відомим науковим поняттям «мовленнєво-мислительна діяльність» - нероздільність мовлення і мислення під час розумової активності людини. Також сильний зв'язок існує між мовленням і процесом запам'ятовування. Часто трапляється, що геніальна думка раптом забувається. Щоб уникнути такої ситуації, необхідно проговорювати думку [11, с. 26-27].

Комунікативний намір визначає роль мовця у комунікативному акті та позначає мету його висловлювання. Комунікативний намір регулює вербальну поведінку співрозмовників. Цей фактор є об'єктом вивчення при оволодінні іноземною мовою. Проявом комунікативного наміру є інтонація, адже люди перш за все сприймає спонукальну мету слова через неї. Комунікативний намір відіграє смислоформувальну роль у процесі формування висловлювання [10, с. 72].

Одним із перших поняттям «механізми мовлення» зацікавився М. І. Жинкін. Він вважав, що формування, зміна й початок функціонування мовних механізмів відбувається завдяки передачі повідомлень одне одному під час комунікації. При такому широкому розумінні поняття в дослідження необхідно включати не тільки вивчення процесу мовлення, але й аналіз розумових операцій, питання співвідношення образу й слова, поняття й слова, хід думки й будову тексту. Якщо нам невідомі одиниці, елементи, які формують систему мовної комунікації, то неможливо розібратися в процесі формування думок, її передачі та розуміння. Тому логічним буде на початковому етапі обмежити проблему дослідження механізмів мовлення, вивченням елементарних, простих одиниць, як засобів мовної комунікації [7, с. 2-3].

Проблемою психологічних механізмів мовлення, зацікавився науковець Н. І. Жинкін. На його думку найбільш узагальнюючими елементами двостороннього процесу є механізми прийому та видачі повідомлення. Він вважав, що вони містять такі механізми:

- 1) механізм осмислення (об'єднання аналізу і синтезу, де мовний матеріал спостерігається на декількох етапах обробки);
- 2) механізм пам'яті (здіяння короткочасної та довготривалої пам'яті під час обробки мовного матеріалу);
- 3) механізм випереджуючого синтезу (є необхідною складовою кожного мовленнєвого акту, адже відбувається формування граматико-семантичного підґрунтя висловлювання).

Завдяки їх комбінуванню діє операційний механізм мовлення. До нього можна віднести формування найменших мовних одиниць з елементів та формування груп слів [9, с. 209-210].

О. Б. Бігич вважає, що прості механізми мовлення містять такі елементи, як репродукування, відбір, комбінування, прогнозування, дискурсивність.

Механізм репродукування існує у двох видах: повна – має за основу пошук головних фраз з текстів та висловлювань, для їх подальшого використання в іншому контексті; часткова – є процесом деформації, відтворення вже відомого контексту у новій формі. У навчанні говоріння процес часткового репродукування у деяких випадках є позитивним, але його використання, як засобу контролю не є вдалим.

Механізм відбору має головною метою відбір матеріалу для комунікації. Підбираючи слова, людина спирається на ідею повідомлення, взаємовідносини між мовцем і слухачем, набуті знання та особливості слухача. Разом з цим, мовлення того, хто відбирає мовний матеріал, втрачає свою динамічність. Також, подача змісту висловлювання і підбір коректного мовного матеріалу не відбуваються синхронно, що створює розрив у часі.

Механізм комбінування є способом побудови словосполучень і фразеологізмів, шляхом вживання знайомих мовних компонентів в нових словосполученнях. Цей механізм відповідає за продуктивність, новизну і швидкість мовлення.

Механізм прогнозування передбачає використання фраз, що дає можливість передбачити мовну конструкцію та позбавляє вимову від тривалих пауз. Смісловий план відкриває можливість спрогнозувати подальший хід і кінець фрази.

Механізм дискурсивності дає змогу мовцю оцінювати та сприймати комунікативну реакцію співрозмовника, роблячи це синхронно з актом комунікації.

Мовленевий механізм рідної мови, який закладений у людини з самого дитинства, неспроможний одразу налаштуватися на сприйняття іноземної мови. Саме тому процес оволодіння іноземною мовою сповільнюється, особливо на початковому рівні. Це проявляється у малій кількості запам'ятованих слів, довготривалому усвідомленню

іншомовного мовлення та майже повній відсутності механізму прогнозування. Людина, що вивчає іноземну мову, повинна заново побудувати мовленнєвий механізм для оволодіння мовою [3, с. 300-301].

Процес говоріння завжди супроводжується запізненням мислення під час мовлення або навпаки, запізненням мовлення під час мислення. Ці процеси називаються вербалізація та девербалізація. Наступним кроком після актуалізації думки є вибір між шляхами її продукування. Такими є внутрішнє і зовнішнє мовлення. Спочатку висловлювання програмується. Форма прояву думки людини обирається несвідомо. На цьому етапі на обрання форми впливають семантична складова і частотність актуалізації думки. Тому вважається, що слова первинної мови є більш стійкими, ніж слова вторинної мови. Але існують винятки. Якщо людина знаходиться в середовищі, де вона повинна постійно користуватися вторинною мовою, то вона стає первинною. Наступним етапом є детермінація – одночасний прояв декількох форм вираження. Також, її можна розуміти, як напруженість. У психолінгвістиці напруженість є проявом бажання неодмінно завершити свою думку [14, С. 21- 23].

І. А. Зимня стверджує, що існує три рівні процесу утворення мовлення: рівні мотивації, формування й реалізації.

На мотиваційному рівні формування думки існує тісний зв'язок мотиву й комунікативного наміру. На цьому рівні мовець має ідею про те, що він буде говорити. Він знає тематику висловлювання та форму взаємозв'язку зі слухачем.

Формуючий рівень є формуванням думки за допомогою слова. На цьому рівні будується логічна послідовність і синтаксична правильність висловлювання, що особливо слід врахувати при вивченні іноземної мови. Цей рівень не є однорідним і містить два етапи: смислоформуєчий та формулюєчий. Вони одночасно актуалізують

механізми вибору слів, механізми тимчасової розгортки і артикуляційну програму.

На рівні реалізації формуються артикуляція та інтонування мовлення. Вимова слів, що входять до синтагми, відбувається за допомогою механізму, який включає в себе артикуляційні рухи та команди [10, с. 75].

На думку О. Р. Лурії, говоріння – це процес перетворення індивідуального сприйняття мовних одиниць та вираження їх за допомогою зовнішніх мовних знаків. Він вважає, що мовлення утворюється за допомогою таких рівнів:

- 1) задум майбутнього висловлювання (формування ідеї майбутнього висловлювання шляхом виокремлення тез);
- 2) внутрішнє мовлення (семантичний запис – формування висловлювання у згорнутій формі);
- 3) повноцінно сформоване висловлювання (процес перетворення згорнутого висловлювання у розгорнуте за допомогою мовних одиниць) [11, с. 52].

Процес говоріння, як вже зазначалось, є непередбачуваним, тому одним з головних механізмів мовлення можна вважати мовну інтуїцію. Вона є складною системою декількох поєднань, таких, як взаємозв'язок мови з набором лексем і граматичних правил та взаємозв'язок лексем і навколишньої дійсності, якими вона зображується при говорінні. Під час розмови людина, майже в усіх випадках, підбирає лексичні одиниці мови швидко й правильно. Цей факт підтверджує те, що розмовляємо ми неусвідомлено, тому що нам би було потрібно обдумувати поняття кожного слова, його визначення та доречність до контексту висловлювання. Це обумовлене наявністю семантичного чуття. Воно включає в себе чуття змісту і чуття значення слова. Саме це є причиною швидкого аналізу й синтезу мовних одиниць під час говоріння [14, с. 27-28].

Отже, ми вважаємо, що процес говоріння тісно пов'язаний з мисленням. Говоріння містить такі механізми, як осмислення, пам'ять та прогнозування. Без них спілкування буде неможливою. Перед тим, як висловити думку, вона проходить етапи задуму, формування та реалізації, тому в процесі формування компетентності в іншомовному говорінні необхідно враховувати зв'язок психолінгвістичних механізмів з мовленням.

1.3. Компоненти компетентності в іншомовному говорінні учнів ЗЗСО

Поняття «іншомовна компетентність» є показником якості знань, умінь та навичок, завдяки яким, учень може проявляти високий рівень своїх досягнень у вивченні та використанні іноземної мови. Компетентність учнів демонструє рівень освіти навчального закладу [5, с.42].

Стимулюючими факторами для формування іншомовної комунікативної компетентності є такі: компетентнісний підхід опанування іноземної мови (в методиці цей підхід є головним, адже він регулює мету, принципи та зміст освіти); соціокультурний підхід опанування іноземної мови (вивчення іноземної мови з опорою на розвиток комунікативних здібностей для можливості здійснення вдалого комунікативного акту різних культур, розуміння необхідності вивчення мови як засобу осягнення духовної спадщини, історичного минулого країн та сприяння покращенню міжкультурних відносин); особистісно – орієнтований підхід навчання іноземної мови, спираючись на індивідуальні можливості людини, кількість та швидкість засвоєння необхідної інформації. Цей підхід передбачає застосування новітніх технологій, таких як комп'ютерні файли, відео, аудіо, електронні ресурси, які дозволяють відтворювати іншомовне середовище для

занурення учня в імітований іншомовний простір. Кількість вивченого матеріалу є значно більшою, що сприяє швидшому вивченню мови та позитивним результатам майбутньої комунікації з носіями мови) [18, с. 134].

Компоненти іншомовної комунікативної компетентності у говорінні досліджені багатьма вченими. На думку Н. М. Бідюка іншомовна комунікативна компетентність складається з таких компонентів:

- 1) типи мовленєвої діяльності (письмо, читання, аудіювання, говоріння);
- 2) знання (мовні, мовленєві, лінгвокраїнознавчі, етичні);
- 3) навички (мовні, мовленєві, комунікативні);
- 4) досвід (комунікативний та методичний).

Компоненти іншомовної компетентності у говорінні включають в себе:

- 1) фонетичні навички;
- 2) лексичні та граматичні знання;
- 3) уміння говоріння;
- 4) мовленнєві автоматизми.

Н. Б. Завіниченко вважає, що іншомовна комунікативна компетентність містить такі елементи:

- 1) гностичний (комплекс знань про комунікацію, стилі мовлення, здатність розуміти не тільки прямий сенс висловлювання, а й прихований);
- 2) комунікативний (набір вмінь та навичок, що дозволять мовцю вільно володіти мовою, бути здатним підтримувати різні теми для обговорення, самостійно ініціювати комунікативні акти, досліджувати думки та бачення світу співрозмовника);
- 3) емоційний (інтерес до комунікації, бажання підтримувати розмову, активність під час спілкування) [8, с. 4].

В. В. Сафонова вважає, що в іншомовній комунікативній компетентності треба виокремити такі компоненти:

- 1) знання, завдяки яким учень має здатність будувати своє висловлювання, згідно з нормами;
- 2) правила, які відповідають за коректну синтаксичну та інтонаційну сформованість висловлювання;
- 3) дотримання лексичних і граматичних правил формування висловлювання;
- 4) навички, які дозволяють правильно сприймати висловлювання, враховуючи граматичний та лексичний аспекти;
- 5) здібності до мовного спостереження, яке дозволяє структурувати усі мовні особливості для подальшого її використання [18, с. 135-136].

На вдалість проведення акту іншомовної комунікації впливають такі чинники: стимул та бажання вдосконалити власні уміння та навички пов'язані з іншомовною компетентністю, для покращення міжкультурних зв'язків; якість вже набутих мовних знань та вміння застосовувати їх у різних мовних обставинах. Ці фактори стимулюють учня до постійного розвитку у іншомовному спілкуванні та враховувати культурні особливості [13, с. 64].

Іншомовна комунікативна компетентність – це вміння підтримувати розмову іноземною мовою при різних обставинах та з різних тем, коректно підбираючи мовні норми та стиль мовлення, які є доречними до конкретної розмови; підготовленість учнів до іншомовної комунікації. Це говорить про те, що іншомовна комунікативна компетентність виявляється під час самої комунікації, і не є індивідуальною характеристикою. Структура компетентність складається з наступних компонентів:

- 1) мовний компонент, що містить лексичні, граматичні, семантичні та фонологічні знання;

- 2) мовленнєвий компонент, що складається з умінь говоріння, аудіювання, письма та читання; здатність вдало застосовувати вивчений матеріал у різних мовленнєвих ситуаціях, маючи за мету досягнення комунікативних цілей;
- 3) соціокультурний компонент, що є рушійною силою при оволодінні іншомовною комунікативною компетентністю та створює людині, яка вивчає іноземну мову, мету її вивчення, адже мова є інструментом у пізнанні різних культур та спілкуванні з носіями мов різних країн;
- 4) інтеркультурний компонент, що впливає з соціокультурного компоненту та зосереджується саме на міжкультурному діалозі, формуючи в людини прагнення до поваги культури інших націй та вивчення особливостей країни для уникнення конфліктів та вміння правильно розуміти співрозмовників [5, С. 44-45].

Поява лінгводидактики сприяла з'ясуванню взаємозв'язку між іншомовною комунікативною компетентністю та культурними аспектами, які стосуються країни, де ця мова вживається. Взаємодія таких аспектів має назву «культурна компетентність». Але, поряд з цим поняттям існує протилежне йому – «інтеркультурна компетентність». Воно зосереджує в собі здатність до комунікації на міжкультурному рівні. Інтеркультурна компетентність зосереджує учнів на вмінні бути дипломатичним під час взаємозв'язку з представниками інших культур. Викладач повинен грати роль представника тієї культури, мову якої вивчають учні. Це проявляється у його мовленнєвій поведінці [15, с. 167].

Результатом іншомовної комунікативної компетентності є здатність до вільного спілкування. Вчитель повинен викликати в учнів зацікавленість та надати професійну допомогу, у разі необхідності, під час вивчення іноземної мови. Особлива увага повинна приділятися внутрішній мотивації учнів. Існує велика кількість методів для формування в учнів компетентності. Але будь-який з них направлений

на створення в учнів необхідного рівня підготовленості до професійного спілкування іноземною мовою. Повноцінне формування іншомовної комунікативної компетентності неможливе без наявності в учнів певних понять про аспекти проведення комунікації. Серед них виділяють такі:

- 1) прагнення учня до постійного вдосконалення своїх комунікативних вмінь, для безперешкодного спілкування у іншомовному середовищі;
- 2) сприйняття діалогічного мовлення, як основної складової комунікативної компетентності;
- 3) відношення до співрозмовника, як до рівноправного учасника комунікації, враховуючи його індивідуальні особливості;
- 4) толерантне відношення до співрозмовника в усіх проявах його особистих поглядів та думок;
- 5) спрямованість до обміну корисною інформацією під час комунікативного акту [13, С. 64-66].

Якісно сформована комунікативна компетентність та здатність учнів до іншомовного говоріння є показниками вдало проведеного освітнього процесу та професійно відібраних методів навчання. Головним методичним принципом формування у учнів іншомовної комунікативної компетентності є принцип комунікативності. Важливою рисою цього принципу є створення учням процесу комунікації максимально схожого до реального, що є необхідним фактором в адаптуванні їх до занурення в іншомовне середовище мови країни, яку учні вивчають. Такі маніпуляції знижують ризик мовленнєвого шоку та є необхідним підґрунтям для подальшого розвитку. Наступний важливий фактор – це створення сприятливих психологічних умов для майбутнього спілкування учнів на різнопланові теми, які імітують можливі мовні ситуації у реальному житті [20, с. 156-157].

Вдалість результатів навчання учнів іншомовному говорінню залежить від тієї позиції, яку вони займають під час освітнього процесу.

В сучасній науково-педагогічній сфері користуються інтенсивними методами для досягнення таких цілей. Вони сприяють пришвидшенню процесу вивчення іноземної мови та стимулюють учнів до вдосконалення комунікативних здібностей. Перш за все, комунікація здійснюється через процес діалогічного говоріння між вчителем і учнем, який займає центральне місце у цьому процесі. Повинні враховуватися індивідуальні особливості учнів, їх здібності, знання та погляди. Такі позиції учасників комунікації змінюють звичне уявлення про навчання. Адже, учень не є пасивним учасником, а розуміє свою значущість, що викликає його ініціативу і приводить у результаті до вищих показників якості [13, с. 66].

Отже, ми вважаємо, що іншомовна комунікативна компетентність є комплексом компонентів, які дозволяють учням досягти бажаного рівня знань у сфері вивчення іноземної мови. Такими компонентами є саме мовленнєві знання, які є основою вивчення будь-якої мови. Наступними компонентами є навички у всіх видах мовленнєвої діяльності, які існують тільки в поєднанні один з одним (говоріння, аудіювання, читання та письмо). Невід'ємними компонентами є спрямованість у вивченні мови та соціокультурна направленість. Думки вчених стосовно компонентів відрізняються, але в кожній класифікації присутні такі незмінні складові.

РОЗДІЛ 2

СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ УЧНІВ ЗЗСО

2.1. Поняття «інтерактивні методи навчання»

У педагогічній науці існує велика кількість способів надання учням необхідної інформації. Кожна з них перевірена роками викладання. Якись з них більш вдалі, деякі – навпаки. Але розвиток науки не закінчується, а тільки набирає обертів. Головною метою навчання є ефективність та різносторонність. У наш час необхідно бути обізнаним у багатьох сферах, тому в сучасній педагогіці більш популярними стають інтерактивні методи навчання [19, с. 13].

Поняття «інтерактив» - це взаємодія вчителя й учня, де головним є процес говоріння, під час якого вони виконують лінгвістичні та комунікативні завдання. Основним видом мовленнєвої діяльності під час інтерактивного навчання є діалогічне мовлення. Під час взаємодії між учасниками навчального процесу виокремлюють такі поняття:

- 1) позитивна взаємозалежність – кожен учень відчуває особисту відповідальність за виконання завдань і намагається досягти кращих результатів для успіху усього колективу;
- 2) індивідуальна відповідальність – кожен учень отримує індивідуальне завдання, яке є частиною колективної роботи;
- 3) однакова участь – час, який виділяється на виконання учнями завдань є однаковим;
- 4) одночасна взаємодія – кожен учень занурений в роботу при однакових умовах [1, с. 1].

О. І. Пометун вважає, що інтерактивне навчання – це залучення кожного учня до навчального процесу за допомогою активного

обговорення кожного з поставлених питань, де всі учні разом з вчителем є рівноправними суб'єктами. На відміну від класичної форми проведення уроку, при застосуванні інтерактиву учень робить проєкти, висловлює свою думку, управляє усім процесом навчання. Такі методи повинні застосовуватися протягом усього уроку та залучати всіх учнів. Така форма навчання є колективною. Учитель займає позицію організатора та помічника, який контролює якісне проведення уроку. Учитель не зосереджує увагу учнів на собі, а надає учням можливість взаємодіяти разом [19, с.13].

На думку Н. С. Мудрової, інтерактивне навчання – це процес навчання, який зосереджений на комунікації. Результат навчання з використанням інтерактивних методів завжди є спланованим. Проте, для підвищення якості навчання процес спілкування має концентрувати у собі такі його типи: комунікативний (обробка та інтерпретація вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (створення ситуації для колективної праці) та перцептивний (розуміння одне одного) [6, с. 60].

Основою інтерактивних методів вивчення іноземної мови є взаємодія вчителя й кожного учасника навчального процесу. Використання таких методів дає можливість кожному учаснику відчувати свою значущість та розкрити свій потенціал за допомогою інтелектуальних здібностей. Інтерактивні методи сприяють розвитку конструктивного мислення учнів, вмінню обґрунтовувати власну позицію під час обговорення. Під час таких занять проводяться дискусії на різні теми, де всі учасники є рівнозначними суб'єктами, проте перевага одного учасника комунікації над іншими відсутня [12, с. 1].

Інтерактивне навчання вважається більш успішним у порівнянні зі звичайним, тому, що воно включає в себе такі особливості:

- 1) кожен учасник навчального процесу залучений до колективної праці, що дає змогу учням навчитися взаємодіяти один з одним, сприймаючи погляди та думки товаришів;
- 2) учасники поводяться толерантно та доброзичливо стосовно кожного суб'єкта, і кожна ідея має бути почута та обговорена у поважливій формі;
- 3) кожен суб'єкт, без винятку, повинен сформулювати свою думку та запропонувати її;
- 4) створення «ситуації успіху»;
- 5) розвиваються навички аргументування своїх ідей та поглядів, шляхом наведення конкретних фактів та доказів;
- 6) усі учасники навчального процесу намагаються знайти спільне рішення питання, поважаючи один одного;
- 7) колективна праця дозволяє усім суб'єктам одночасно і за досить короткий час опрацювати значну кількість навчального матеріалу [2, с. 11].

Процес навчання іноземної мови може відбуватися в двох формах: пасивній (учень сприймає інформацію у формі лекцій, викладу матеріалу та оброблює її) та активній (учень приймає участь у навчальному процесі, взаємодіючи з учителем). Активна форма навчання, у свою чергу, містить такі способи організації навчального процесу: не інтерактивне навчання (спрямоване на самостійне виконання учнем завдань та вправ); інтерактивне навчання (спрямоване на взаємну працю учнів та спілкування у формі діалогу та фронтального опитування) [6, с. 60].

О. М. Біляєв виокремлює інтерактивні методи навчання за типом контакту вчителя і учня:

- 1) учитель надає учням мовний матеріал шляхом доповіді та роз'яснень, а учні аналізують його;

- 2) учитель обговорює з учнями питання стосовно засвоєних тем та всі разом роблять підсумки, виказують свої думки;
- 3) учитель надає учням можливість опрацювати мовленнєві ситуації, спостерігати за ними та аналізувати у формі бесіди;
- 4) учитель організовує учням самостійну роботу, де вони досліджують необхідну інформацію з підручників та інших ресурсів;
- 5) завдяки опрацюванню матеріалу у вправах та завданнях, учні засвоюють необхідні знання [16, с. 119].

Як вже зазначалося, головною формою комунікації при застосуванні інтерактивних методів є діалогічне спілкування. Спілкуючись учні вирішують задачі та знаходять відповіді на запитання. Інтерактивні методи дають учням змогу навчитися аналізувати мовленнєву ситуацію, пропонувати думки для її вирішення та з існуючих варіантів вирішення обрати найбільш доцільний. Для досягнення таких результатів учні працюють в групах або самостійно, беруть участь у створенні проектів, приймають участь в рольових іграх та творчих вправах [22, с. 570].

Під час використання інтерактивних методів у процесі навчання, учитель відіграє роль наставника. Він надає тему, форми опрацювання та контролює перебіг уроку. Але сам процес опанування і засвоєння матеріалу залежить від учнів. Вони повинні скомбінувати інформацію, отриману на кожному з етапів уроку, та структурувати її у своїй уяві. Саме для цієї мети необхідне активне обговорення і взаємодопомога у роз'ясненні деяких аспектів. Для якісного засвоєння матеріалу потрібно робити декілька підходів до певного матеріалу. Після першого підходу учні формують загальне поняття теми. На наступному етапі вони повторюють засвоєне та доповнюють знання новою інформацією. Але важливим аспектом є те, що ці етапи не повинні бути схожими один на

одного. Повинна бути різноманітність, яка зацікавить учнів [19, с. 13-16].

Урок із застосуванням інтерактивних методів включає в себе такі етапи: підготовка, вступ, проведення, результати.

На підготовчому етапі вчитель готує матеріал для уроку, види завдань, обирає методи для засвоєння учнями матеріалу. Обирається приміщення та апаратура необхідна для реалізації запланованих завдань. Іншими словами, цей етап передбачає всі організаційні моменти.

Під час вступу вчитель ознайомлює учнів з планом проведення уроку, пояснює правила завдань, допомагає учням розподілитися по групах та обрати ролі. Заздалегідь повідомляється час відведений на виконання кожного із завдань.

На етапі проведення вчитель надає учням завдання та контролює їх виконання. Учні проводять дискусії, знаходять відповіді на питання та приходять до спільного рішення. У разі необхідності, вчитель допомагає учням зорієнтуватися та підказує шляхи до вирішення завдань.

Після досягнення певних результатів відбувається обговорення з учителем. Усі разом виявляють проблемні моменти та знаходять шляхи до їх вирішення. На кінцевому етапі проходить оцінювання та зворотній зв'язок [6, с. 61].

Від того, як був опрацьований матеріал, залежить якість засвоєння інформації учнем. Тому підбір методів навчання є дуже важливим аспектом. Якщо, під час заняття домінують роль відіграє тільки вчитель, то учень стає слухачем. Ця позиція знижує ефективність засвоєння матеріалу. Учень може відволікатися, не відчуючи себе залученим до навчального процесу. Коли відбувається дискусія всі учні стають учасниками навчання і шукають відповіді на запитання. Кожен учень відчуває себе частиною команди і відчуває відповідальність за результати праці. Застосовуючи інтерактивні методи у навчанні, необхідно отримувати рефлексію у кінці заняття. Цей процес

відбувається після періоду активної діяльності і є етапом обмірковувань над досягнутими результатами [19, с. 13-16].

Отже, ми вважаємо, що інтерактивні методи навчання доцільно застосовувати при формуванні компетентності в говорінні іноземною мовою. Такі методи ставлять учнів і вчителя на такі позиції, де учні самостійно знаходять шляхи вирішення задач, а вчитель лише контролює цей процес. Використання інтерактивних методів при вивченні іноземної мови спрямоване перш за все на комунікацію, адже учні стають однією командою та вчаться спільно знаходити рішення проблеми, поважаючи погляди одне одного. При правильному застосуванні інтерактивних методів, навчальний процес буде ефективнішим.

2.2. Види інтерактивних методів навчання англійської мови

Інтерактивні методи навчання поділяються за шляхами мотивації на ситуативно-тематичні, дискусійні та дослідницькі. У цих методах відбувається імітація комунікативних ситуацій, які можуть з'явитися у реальному житті, проводиться обговорення проблемної теми та знаходяться шляхи її вирішення та створюються проекти, які можуть, також створюватися за допомогою комп'ютерних технологій [21, с. 4].

Метод проектів – це один з найпоширеніших інтерактивних методів вивчення іноземної мови. Вперше його сформував педагог У. Кілпатрік. Цей метод полягає у наданні учням таких завдань, для вирішення яких вони застосовують самостійний пошук необхідної інформації у наукових джерелах. Робота над проектами завжди вмотивована. Учні обирають ті теми, які для них є цікавими і пов'язані з власним життям. Проект включає в себе багато видів робіт. Окрім роботи з мовним матеріалом учні самі проводять дослідження, малюють

схеми, шукають цікаву для них інформацію та проводять опитування. Особливістю цього інтерактивного методу є його універсальність. Саме через те, що він охоплює велику кількість творчих завдань, вони можуть підійти усім учням з різними здібностями [22, с. 571].

Є. С. Полат вважає, що метод проектів – це комбінування навчальних методів та дій учнів для самостійного вирішення поставленої задачі шляхом дослідницьких дій, в результаті яких учні мають конкретний матеріал, готовий до подання. Цей метод є корисним для розвитку комунікативних, пошукових та технологічних навичок. Також, він сприяє здатності учнів до колективної праці [21, с. 5].

Метод проектів має свої переваги та недоліки. Серед переваг можна виокремити такі: учням надається можливість до самостійного розвитку та контролю; робота в групі сприяє покращенню комунікативних здібностей; учні вчаться знаходити необхідну інформацію у книжках, статтях та інтернет ресурсах, виокремлювати необхідні дані та систематизувати їх; такий підхід до навчання мотивує учнів до комунікації; поєднання в одному предметі знань, вивчених на інших.

Також, метод проектів має такі недоліки, як неможливість учнем об'єктивно оцінити виконання творчого завдання та можливість технічних збоїв, які займають час учнів, наданий для виконання завдань [1, с. 2].

Метод «мозкового штурму» або метод «мозкової атаки» був вперше запропонований американським вченим Дж. Філіпсом. Цей метод розрахований на групи з великою кількістю учасників. Його доцільно використовувати тоді, коли за короткий час необхідно знайти якомога більше рішень поставленої проблеми. Особливістю цього методу є прийняття кожної запропонованої ідеї на початковому етапі. Спочатку важлива не правильність ідей, а їх кількість. Такий підхід мотивує всіх учнів висловлювати свою думку, не турбуючись про

негативні коментарі. Після того, як кожен учасник висловив свою думку, їх пропозиції упорядковуються, обговорюються і використовуються за необхідністю. Детальніше, етапи методу «мозкової атаки» можна відобразити так:

- 1) наголошення проблеми, яку необхідно вирішити і постановка цілей, яких необхідно досягти у ході вирішення проблеми;
- 2) підготовчий етап у вигляді швидкого тренування;
- 3) у етапі «мозкового штурму» кожен учасник пропонує декілька ідей для вирішення поставленої задачі;
- 4) дискусія стосовно кожної з ідей, підведення підсумків;
- 5) відбір найбільш доцільних думок;
- 6) проголошення результатів «мозкової атаки» по черговості виконання;
- 7) представлення кращих шляхів вирішення проблеми усім учасникам [22, с. 573].

Метою методу «мозкового штурму» є прояв інтелектуальних здібностей учнів, генерація нових думок, виявлення незвичних шляхів вирішення проблеми. Цей метод можна використовувати як на початковому етапі, так і на етапі неможливості розв'язати задачу. Цей метод супроводжується обов'язковими аспектами під час виконання завдань:

- 1) кількість запропонованих ідей необмежена кількістю учасників;
- 2) кожна думка є важливою і повинна бути занотована, навіть, якщо вона здається недоцільною;
- 3) не можна витрачати час на знаходження недоліків або на критику якоїсь ідеї;
- 4) кожен учень може і повинен висловити свої думки [16, с. 120].

Незважаючи на всі переваги, метод «мозкового штурму» має свої недоліки. Через те, що не кожна пропозиція учня може бути успішною, можлива втрата мотивації. Тому, кожен ідею потрібно нотувати для

вирішення інших проблемних завдань. Можливо там вони будуть більш доцільними [1, с. 2].

Ще одним важливим інтерактивним методом є рольова гра. Цей метод полягає в імітуванні комунікативних ситуацій, де учень спілкується іноземною мовою для вміння вирішити будь-яку поставлену проблему. Головною ознакою цього методу є його направленість на розвиток мовленнєвих комунікативних здібностей учнів. Тобто, формується їх компетентність у говорінні [21, с. 6].

Рольова гра повинна бути вмотивованою. Тобто, в учнів повинно бути добровільне бажання приймати участь та ініціатива до змагання. Рольова гра є гарною можливістю для самоствердження учнів. Під час гри учням легше проводити комунікацію. Неформальна обстановка зменшує напруження, тому, учням легше ділитися досвідом та отримувати нові знання. Рольова гра має свої особливості. Вона не може реалізовуватись без вмотивованості учня. Комунікація повинна приносити задоволення, адже, саме тоді вона буде ефективною. Гра імітує реальні ситуації, які можливі під час комунікації в житті. Саме тому, вона не може бути повністю заготовлена. Завдяки цьому аспекту, учні вчаться підтримувати розмову у неочікуваних обставинах. Комунікація є імпровізованою імітацією реальної ситуації, то, вона супроводжується емоціями. Вони допомагають забарвлювати розмову та надавати стимул для її продовження. Також, емоційність сприяє кращому запам'ятовуванню великої кількості інформації. Також, кожна гра має свою послідовність, правила та рамки. Створюються умови, в яких учні повинні контактувати [22, с. 573-575].

Переваги гри полягають у тому, що вона дозволяє учням розвивати своє мислення, емоційність та комунікабельність. Вона збільшує ефективність уроку, дозволяє учням виконати більшу кількість завдань, ніж на звичайних заняттях. Але, є певна особливість, при якій ефективність від даного методу зменшиться. Гра не повинна проходити

протягом усього заняття. Вона повинна бути скомбінована з різними видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо та говоріння) [16, с. 119-121].

Отже, ми дійшли висновку, що інтерактивні методи є необхідною складовою у вивченні іноземної мови. Спільною рисою кожного з них є комунікативна направленість. Це дозволяє учням покращувати свої знання та навички. Інтерактивні методи спрямовані на колективну роботу, що дає можливість кожному учню проявити власні здібності. Водночас вважаємо, що необхідно поєднувати їх зі звичайними формами занять, щоб вони не втрачали своєї ефективності.

2.3. Методичні рекомендації щодо застосування інтерактивних методів для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО

Застосування інтерактивних методів під час навчального процесу є необхідним для отримання кращих результатів у засвоєнні учнями матеріалу. Розглянувши їхні переваги, ми можемо побачити, що учню надається можливість проявляти свої творчі здібності та думки. Вважаємо, що відібрані нами інтерактивні методи є найбільш ефективними для формування англійськомовної компетентності в говорінні учнів ЗЗСО. Для більш детального пояснення їх застосування у навчальному процесі, ми пропонуємо такі приклади.

Метод проектів.

Exercise 1.

Перший етап – «Постановка проблеми».

Вчитель: *Students, I have a news for you. Guests from London are going to visit our school soon. Do you want them to love our city?*

Учні: *Yes, we are interested in it.*

Вчитель: *We should interest our guests and represent them a lot of information about history of our city. I suggest you to become a guide for a while. Let's make a project, which will include several parts. You should subdivide into five teams.*

Учні: (формують 5 команд).

Другий етап – «Створення плану роботи».

Вчитель: *Now you have to choose the theme you will talk about and decide how would you present the material. You may do computer presentations with stories, show pictures, maps of the city etc. You must understand that we should give a full picture about history of our city, about famous people, architectural monuments etc. You also may come up with your own ideas. What topics do you want to talk about?*

Група 1: *We will talk about history and show a computer presentation.*

Група 2: *We will talk about transport and show map.*

Група 3: *We will talk about famous people and bring books of our writers.*

Група 4: *We will talk about services and show movies.*

Група 5: *We will talk about architectural monuments and show a computer presentation .*

Вчитель: *Good choice. I wish you success in your work.*

Третій етап – «Презентація підготовленого матеріалу».

Вчитель: *Let's see what you have prepared for today. Was it interesting or difficult?*

Учні: *It was very interesting.* (учні презентують підготовлений матеріал).

Вчитель: *Your presentations are wonderful!*

Четвертий етап – «Обговорення».

Вчитель: *Now let's discuss your presentations. Do you like the performances of your classmates? What would you like to emphasize. What comments do you have?*

Учні: (обговорюють виступи кожної команди, підводять підсумки та роблять роботу над помилками).

Вчитель: *Thank you for the teamwork. Our guests would be impressed by your project.*

Метод «мозкового штурму».

Exercise 1.

Перший етап – «Генерація ідей».

Вчитель: *Everybody wants to have a good job. But, to get it, you need to pass the interview. I suggest you to discuss how a person should behave with employer. You need to split into two teams. The first team should describe the positive example of behavior in the interview, the second team – a negative one. You have 10 minutes to complete this task. You may write as many examples as you want.*

Учні: (записують свої ідеї протягом 10 хвилин).

Вчитель: *Are you ready? Was it difficult or easy for you?*

Другий етап – «Обговорення ідей».

Вчитель: *Now you should summarize and discuss your ideas. In addition, you should emphasize the most important information in them. They should clearly convey the meaning of our topic and task that you have. You have 10 minutes for doing this.*

Учні: (підраховують кількість своїх ідей, обирають найкращі висловлювання протягом 10 хвилин).

Третій етап – «Відбір найкращих ідей».

Вчитель: *Now you have to choose 5 ideas that accurately convey the meaning of the topic. Formulate them in paragraphs. Then choose a speaker to represent your team. You have 10 minutes for doing this task.*

Учні: (обирають 5 найкращих ідей та редагують їх для публічного виступу. На виконання цього завдання вони мають 10 хвилин).

Вчитель: *Are you ready? Let's listen every team. After the performances each team must evaluate the performance of the other team. Everyone may express their opinion.*

Учні: (кожна команда висуває свого оратора та після виступів проводять дискусію, щодо обраних кожною командою пунктів).

Метод рольової гри.

Exercise 1.

Перший етап – «Тренувальний етап».

Вчитель: *Dear students, now we are going to discuss interesting topic. Let's look at the board and read the words.*

Учні: (читають лексичний матеріал написаний на дошці)

Addiction – згубна звичка

Nicotine – нікотин

To suffer from cough – страждати від кашлю

Tar – смола

Вчитель: *Very good! Have you guessed what is the topic of our lesson?*

Учні: *Yes! The topic is smoking.*

Вчитель: *Look at the board. There is the sun with the topic in the center. Now your task is name the words that you associate with the topic «Smoking».*

(вчитель малює на дошці схему «Сонце» зі словом «Smoking» по центру та проміні від нього).

Учні: *Health, ash, tar, bad habit, ash tray, lungs, cigarette, reek.* (кожен учень називає по слову і записує його на дошці).

Вчитель: *That's great. Students, do you remember what is Present Perfect Continuous?*

Учні: *Yes, Present Perfect Continuous denotes the process, which began and lasted until the moment of speaking or future moment.*

Вчитель: *You are right. Tell me, how to make sentences in Present Perfect Continuous?*

Учні: *For he, she it we add the auxiliary verb «has», for I, you, we, they – «have». Then we add «been» and the verb with the ending «-ing».*

Вчитель: *You are absolutely right. The scheme looks like that:*

«Таблиця 1 – Present Perfect Continuous»

<i>He, she, it</i>	<i>has</i>	<i>been</i>	<i>V+ing</i>
<i>I, you, we, they</i>	<i>have</i>		

Let's do exercise: Make the sentences.

«Таблиця 2 - Вправа»

<i>Mark</i>		<i>learning English for 2 years.</i>
<i>Jane</i>	<i>have been</i>	<i>watching movies for an hour.</i>
<i>We</i>	<i>has been</i>	<i>visiting a doctor for the</i>
<i>My</i>		<i>month.</i>
<i>parents</i>		<i>traveling for a year.</i>

Учень 1: *We have been watching movies for an hour.*

Учень 2: *Jane has been traveling for a year.*

Учень 3: *My parents have been learning English for 2 years.*

Учень 4: *Mark has been visiting a doctor for the month.*

Другий етап – «Підготовка до гри».

Вчитель: *Now I suggest you to play game. As we know, the topic of our lesson is «smoking». You should subdivide into two teams. The first team should protect the smoking; the second team should talk about the danger of smoking. Also I need one student who will write on the board. Subdivide now.*

Учні: (поділяються на дві команди та обирають учня, який буде занотовувати інформацію на дошці).

Вчитель: *Student, who will note opinions on the board, will play the role of a person whom you must convince about the benefits and disadvantages of smoking. You will get cards with your roles, where your opinion according to the smoking and the attitude of your activity to it are described shortly. You need to read it and make short essay, where you show the way you connect with smoking, attitude to it and final opinion. Essay should consist of five sentences. Also, you need to use Present Perfect Continuous describing how long have you connected with smoking. You have 10 minutes for doing this task. Now read about your roles.*

Перша команда: «Захисники куріння»

Учень 1: *«You are tobacco business owner. You always smoke. You need to sell more packs of cigarettes. Convince a student to try it».*

Учень 2: *«You are experienced smoker. You smoke 20 cigarettes a day. Also you need to cough while speaking. For you smoking is a relax».*

Учень 3: *«You are a popular musician. Smoking is an indicator of your coolness. You can't imagine your life without this habit. You always spent all your money for cigarettes».*

Учень 4: *«You are an advertiser who gets a lot of money with making advertisement of smoking. You must convince a student that it's not harmful for health».*

Друга команда «Захисники здорового способу життя»

Учень 1: *«You are a doctor with 10 years of experience. Many of your smoking patients have a lot of diseases with lungs».*

Учень 2: *«You are a physical education coach. Tell a student that people who smoke become vulnerable and weak, have shortness of breath».*

Учень 3: *«You are a former smoker. After refusing it your breathing has improved and cough has disappeared».*

Учень 4: *«Your son has been smoking for 5 years. He has snoring and problems heart. All doctors tell you that the reason is smoking».*

Учні: (готують свої доповіді протягом 10 хвилин)

Третій етап – «Проведення гри».

Вчитель: *Have you explored your roles? Are you ready to start?*

Учні: *Yes, we are ready.*

Вчитель: *Let's start our game. We are going to listen student from each team one by one. Let's listen smoking experts.*

Учні: (команда «Захисники куріння» розповідають свої доповіді)

Учень 1: *«I have been working in the tobacco business during 10 years. Look, I am a rich man and I like to smoke. I have been smoking for 15 years. Every smoker is a cool person. Don't lose your time, try it».*

Учень 2: *«I have been smoking for 20 years. I smoke 20 cigarettes every day and it's a pleasure for me. I advise you to try it. You will have hoarse voice, like cool people».*

Учень 3: *«Look, I am a super star. I have a lot of money. I have been spending 1000\$ every month on the best cigarettes for 5 years of my career. I can't live without it. If you want to be a cool man you must smoke».*

Учень 4: *«As you see, everybody who smokes is a successful person. They spend a lot of money for smoking. They are rich. Don't believe that smoking is harmful. You are an adult person. Try it, if you are brave person».*

(команда «захисники здорового образу життя» розповідають свої доповіді).

Учень 1: *«I am a doctor. I have been working for 10 years. A lot of my patients has problems with lungs. They always cough. I advise you not believe that smoking is not harmful».*

Учень 2: *«I have been working as a physical education coach for 6 years. I saw a lot of smokers. All they are weak and vulnerable. They can't run without shortness of breath, even in young age. Don't try it ever».*

Учень 3: *«I am a former smoker. I have not been smoking for 3 years. After I have refused of smoking, my health improved. I had a hard cough, and my lungs suffered. I regret that once I started smoking».*

Учень 4: *«My son has been smoking for 5 years. He always snores. He has problems with heart. All the doctors say that smoking is the reason. Don't destroy your health».*

(гра продовжується, учень біля дошки нотує виступи учнів.)

Четвертий етап – «Підсумки».

Вчитель: *Thank you. Your speech was very professional. And now let's listen our student.*

Учень: (учень, який занотовував виступи, зачитує їх і формулює свою думку протягом 5 хвилин)

Вчитель: *It was a great work. Now we can realize that smoking is profitable for sellers but not for consumers. According to our lesson, your home task is to make a project. You need to make brochures with what was discussed and written on the board. You can add your own points.*

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дослідження маємо змогу зробити такі висновки.

Характеризуючи поняття компетентності у говорінні, ми дійшли висновку, що це комбінація мовленнєвих знань, вмінь і навичок, що забезпечують високий рівень володіння іноземною мовою та безперешкодне використання її під час комунікації.

Описуючи компоненти компетентності у говорінні, ми з'ясували, що вони складають комплекс знань про правила створення висловлювання, фонетичні навички, лексичні та граматичні знання, уміння говоріння та мовленнєві автоматизми, які відображають здатність учня максимально швидко та коректно формулювати висловлювання.

У процесі формування англійськомовної компетентності в говорінні необхідно враховувати психолінгвістичні механізми мовленнєвої діяльності. Досліджуючи їх, ми дійшли висновку, що до них відносяться осмислення, пам'ять, відбір комунікативного матеріалу та комбінування його у повноцінне висловлювання. Механізми мовлення відповідають за швидкість реагування людини на комунікацію. Мовленнєві механізми рідної мови можуть сповільнювати процес сприйняття та висловлювання іноземного мовлення. Тому у процесі вивчення нової мови на психолінгвістичному рівні формуються нові механізми її сприйняття.

Досліджуючи способи застосування інтерактивних методів навчання для формування англійськомовної компетентності у говорінні, ми зрозуміли, що інтерактивні методи навчання – це залучення кожного учня до навчального процесу за допомогою активного обговорення кожного з поставлених питань, де всі учні разом з учителем є рівноправними суб'єктами. Інтерактивні методи змінюють атмосферу

занять, підвищують ефективність сприйняття учнями великої кількості матеріалу. Головною їхньою особливістю є імітація реальних комунікативних ситуацій, завершальним етапом яких завжди є спільне обговорення результатів.

Серед інтерактивних методів формування іншомовної компетентності в говорінні ми виділили метод проєктів, метод мозкового штурму та метод рольової гри. Вони мають різні шляхи виконання: створення презентації на різні теми, генерація ідей та відповідей на запитання та імітація можливих життєвих ситуацій. Кінцевим результатом застосування цих методів є усна комунікація.

Дослідивши способи застосування інтерактивних методів у формуванні англійськомовної компетентності в говорінні, ми створили власні методичні рекомендації щодо використання кожного з описаних методів.

Перший метод – це метод проєктів, задачею якого є розвиток умінь англійського монологічного мовлення в процесі виконання комплексу завдань зі створення презентації й усної доповіді з конкретної теми. Пропонуємо застосувати метод проєктів для розвитку англійськомовної компетентності в говорінні з теми «Місто». Ця робота виконується в декілька етапів, пройшовши які, учні презентують англійською мовою власну розповідь про місто, підкріплюючи її необхідними медіа файлами. Після презентацій учні обговорюють отримані результати та роблять висновки стосовно власних проєктів.

Другий метод – метод мозкового штурму, завдання якого полягає у розвитку вмінь англійського монологічного мовлення в режимі генерації ідей за обмежений час. Пропонуємо реалізувати метод мозкового штурму в контексті обговорення правил поведінки людини на співбесіді. Розділившись на дві команди, учні за обмежений час мають згенерувати якомога більше ідей про приклади позитивної або негативної поведінки людини на співбесіді, обговорити їх та обрати

найкращі ідеї. Кінцевим результатом такої роботи є англійськомовні монологічні виступи представників від кожної команди, які декларують найкращі ідеї.

Третій метод – метод рольової гри, завдання якого полягає в розвитку вмінь англійського діалогічного мовлення учнів у режимі імітуванні реальних або фантастичних ситуацій. Для застосування цього методу необхідно провести підготовчий етап з автоматизації вживання актуального лексико-граматичного матеріалу, необхідного для створення діалогічних єдностей з теми. Пропонуємо організувати рольову гру на тему «Небезпека куріння». Отримавши картку з описом власної ролі, кожен учень має висловити своє ставлення до проблеми куріння, дізнатися про позиції інших учнів, спробувати довести правильність своєї позиції, спростувавши інші. У такий спосіб рольова гра сприятиме розвитку й вдосконаленню компетентності в англійськомовному говорінні учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейко Л. В. Інтерактивні методи викладання іноземної мови. *Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя*: матер. міжнар. наук. конф., м. Суми, 13-14 листопада 2014 р. Суми : СМУ, 2014. С. 1-4.
2. Антонян І. М., Попович Н. Г. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні іноземних мов у закладах вищої освіти. *Лінгвістика*. К., 2019. Вип. 40. С. 108-116.
3. Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е., Гапонова С. В., Скляренко Н. К. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : навч. посіб. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. С. 299-340.
4. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя-філолога: зміст і структура. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи* : матер. міжнар. наук.-прак. конф., м. Львів, 12 – 14 листопада 2012 р. Львів, 2012. С. 159-160.
5. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Вісник Київського університету ім. Бориса Грінченка. Освітологічний дискурс*. Київ, 2015. Т. 2, вип.10. С. 41-45.
6. Годованець Н. І., Леган В. П. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2017. № 1. С. 60-61.
7. Жинкін Н. І. Механізми мовлення. М. : ВЦ «Академія педагогічних наук», 1958. С. 2-3.

8. Задунайська Ю. Формування іншомовної комунікативної компетентності у вищих навчальних закладах педагогічного профілю. 2017. № 1. С. 4-6.
9. Зайцева, І. В. Психолінгвістичні особливості навчання майбутніх філологів англomовної дискусії на основі проблемних ситуацій. *Збірник наукових праць*. 2012. № 12. С. 209-210.
10. Зимня І. О. Психологічні аспекти навчання говорінню іноземною мовою. М. : ВЦ «Просвіта», 1985. С. 70-80.
11. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика : навч. посіб. / за ред. Л. О. Калмикової. К. : Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, 2008. С. 25-99.
12. Коваленко К. Г., Протовень О. П. Інтерактивні методи навчання у викладанні іноземної мови у вищій школі. *Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : матер. міжнар. наук. конф., м. Полтава, 26 берез. 2015 р.* Полтава, 2015. С. 1-4.
13. Липчанко-Ковачик О. В. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця як педагогічна проблема. *Вісник Національного університету оборони України. Питання педагогіки*. Мукачево, 2013. Т. 5, вип. 36. С. 64-66.
14. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови : навч.- метод. посіб. Київ : КНЛУ, 2010. С. 21-23.
15. Махінов В. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності при вивченні іноземних мов як основи комунікативної культури студента. *Педагогічні науки*. 2014. № 116. с. 167.
16. Науменко, У. В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. *Молодий вчений*. 2018. № 3. С. 119-121.

17. Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н. О., Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : навч. посіб. / за ред. К. І. Онищенко. К. : Ленвіт, 1999. С. 59- 149.
18. Пантелєєва О. О., Малєєва Т. Є. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей. *Вісник Національної академії Національної гвардії України. Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Харків, 2019. № 88. С 134-136.
19. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання : навч.-метод. посіб. Київ : [Б. в.], 2007. С. 13-16.
20. Салащенко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності студентів та курсантів немовних закладів вищої освіти засобами проєктних технологій. *Правовий часопис Донбасу*. Кривий Ріг, 2019. Т. 3, вип. 68. С. 156-157.
21. Свириденко І. М. Інтерактивні технології і методи навчання іноземних мов на немовних факультетах. *Наукові записки*. 2016. № 144. С. 1-8.
22. Стрельнікова, О. В. Інтерактивні методи викладання англійської мови на неспеціальних факультетах ВНЗ. *Наукові записки*. 2009. № 11. С. 570- 575.
23. Гарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : навч. посіб. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 190-191.
24. Про освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556- VII. Дата оновлення: 26.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 21.03.2021).
25. Zhuang, X. From communicative competence to communicative language teaching. *Sino-US English Teaching*. 2007. Vol. 4, № 9, P. 39-42.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, _____,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)